

Евроизбори: кои ще са ключовите теми за европейския гласоподавател?

Предвид динамичните геополитически процеси, европейските избори през 2024 г. и потенциалните им резултати са от голямо значение за бъдещето на Стария континент. Нарастващите протести на фермери и земеделци в Европа срещу европейската политика показват, че дневният ред на хората и този на европейските институции може би не е един и същ. Макар в Европа настроенията за солидарност и изповядването на ценности да не са загубени, все по-често срещаме несъгласие с политиките на Съюза. Тези процеси ще отворят пътя на популизма и популистките формации, които вероятно ще спечелят сериозна подкрепа от европейските избиратели.

Съществуването на неразрешен социален и политически проблем, непосредствено преди насрочени избори за институция, крие огромен риск от изкривяване дори и на най-задълбочените социологически проучвания и често е предвестник на появата на нови политически субекти. Когато се формира кризисна ситуация, тя може да деформира

политическия процес и да провокира или пасивност у избирателя, или наказателен вот, което със сигурност променя обичайните му нагласи и води до изненади и разминаване между проучвания и резултати. В момента се наблюдава протестна вълна, която кумулира енергия около себе си и може да привлече нови избиратели, които да пренаредят политическата карта. В зависимост от това дали и как европейските институции ще овладеят нерешените проблеми преди изборите, може да има един или друг резултат след тях.

Европейският парламент е институция, в която се отразяват не само общоевропейски настроения, а и национална политика. В множество държави членки се наблюдава процес на разслояване на политическите субекти, поява на нови, включително и на такива с неопределени идеологии, които все още са непозиционирани на европейската политическа сцена.

Опитът да се прогнозира бъдещият избор на европейските граждани, следва да премине през много внимателен прочит и анализ на непрекъснато променящата се карта на нововъзникналите протестни движения в държавите членки. В тази връзка, протести като тези на зърнопроизводителите и фермерите, биха могли сериозно да предначертаят както избирателната активност за европейските избори, така и самите резултати от тях. При старите политически формации ще стои

сериозният въпрос как да мобилизират електоратите си. По принцип, кризисните ситуации стимулират гражданска активност чрез гласуване, както в подкрепа на някоя определена сила, така и наказателно срещу друга. Въпросът каква Европа искат европейските граждани съвсем няма еднозначен отговор. Това дали избирателите вярват на европейските институции и способността на ЕП да ръководи европейската политика се отразява пряко върху избирателната активност.

Какво избираме?

На настоящите избори, които ще се проведат между 6-ти и 9-ти юни 2024 г., европейските граждани ще имат възможността да изберат своите представители в Европейския парламент. Неговата дейност е ключова от гледна точка на това, че решенията, които взима и законодателните актове, които приема, определят политиката в ЕС.

Конфигурации на ЕП

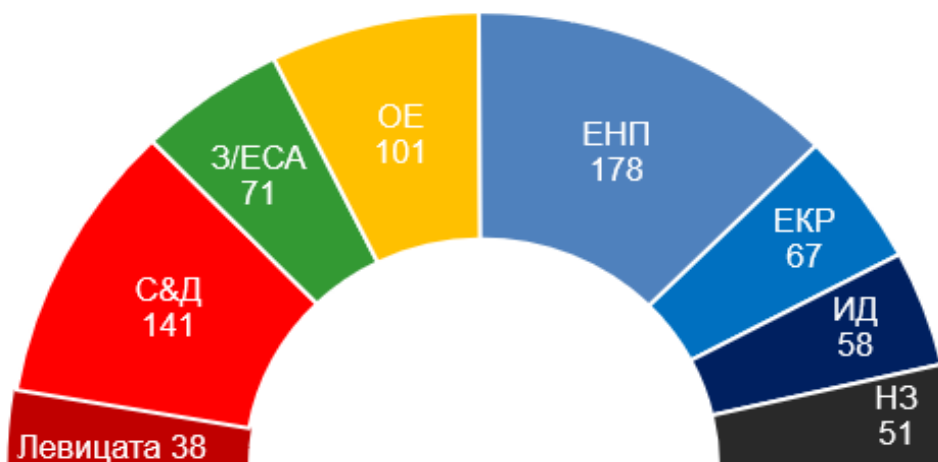
Изборите за Европейски парламент се провеждат на всеки пет години. На държавите членки се разпределят места в зависимост от броя на населението им, като броят на местата за всяка страна варира от 6 до 96 от общо 705 в сегашната конфигурация на парламента и 720 в следващата.

Последните избори за Европейския парламент се проведоха през 2019 година, когато за пореден път от 1999 г. насам групата на ЕНП спечели най-много места в парламента, но дялът ѝ се намали спрямо минали резултати. Тенденцията за ерозия в подкрепата към ЕНП и С&Д, т.нар. „Голяма коалиция“, както и подходящият политически климат, отредиха следната конфигурация на Европейския парламент, която действа към днешна дата:

Основни функции на Парламента :

- ⇒ Обсъжда законодателство
- ⇒ Приема или отхвърля закони, както и може да внася изменения (но не във всички случаи)
- ⇒ Осъществява надзор върху институциите и бюджетите на Съюза

Разпределение на местата в Европейския парламент към февруари 2024 г.

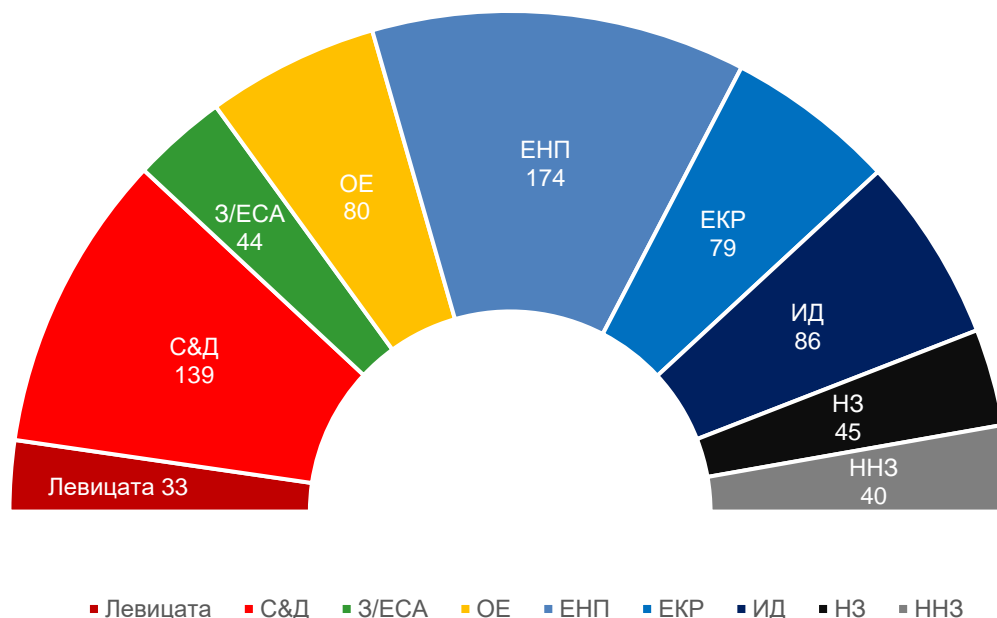
■ Левицата ■ С&Д ■ З/ЕСА ■ ОЕ ■ ЕНП ■ ЕКР ■ ИД ■ НЗ

Проследявайки регистрираните поименни гласувания в Европейския парламент в сегашната му конфигурация, прави впечатление, че различни коалиции са склонни да доминират в различни области на европейската политика. Например коалиция съставена от центристките ЕНП и С&Д, често с подкрепа и от „Обнови Европа“, обикновено надделява по въпроси, свързани с бюджетите, бюджетния контрол, културата и образованието, икономическите и паричните въпроси, външните работи, външния пазар и защитата на потребителите, правните въпроси, транспорта и туризма.

От друга страна, коалицията от лявоцентристки политически групи, включваща С&Д, „Обнови Европа“, „Зелените/ЕСА“ и Левицата, обикновено

надделява по въпросите, свързани с гражданските свободи, правосъдието, вътрешните работи, развитието, заетостта, социалните въпроси, околната среда, правата на жените и равенството между половете. За разлика от тях, коалицията, съставена от дясноцентристки групи (ЕНП, „Обнови Европа“, ЕКР и понякога ИД), обикновено надделява в области като селското стопанство, развитието на селските райони, рибарството, промишлеността, научните изследвания и международната търговия.

Прогнозирано разпределение на местата в следващия състав на Европейския парламент към 17 февруари 2024 г.

Към февруари месец 2024г. социологическо проучване на POLITICO ¹ показва, че позициите на ЕНП и на С&Д няма да претърпят голяма промяна и групите ще останат съответно на първо и второ място по численост, макар и с намален дял поради увеличението на общия брой представители от 705 на 720. Групата на Идентичност и демокрация (ИД) се позиционира трета,

измествайки от тази позиция „Обнови Европа“, които, съгласно проучването, претърпяват значителен спад и губят 21 места. Четвърти по численост към момента изглежда, че ще бъдат групата на „Обнови Европа“ с прогнозирани 80 места, а след тях с едно място по-малко са ЕКР. Най-осезаема загуба ще претърпи групата на З/ЕСА, която е прогнозирана да изгуби 27 места в следващия състав на ЕП, а парламентарната

¹ POLITICO. (2024). POLITICO Poll of Polls — European Election polls, trends and election news. POLITICO. <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/european-parliament-election/>

група на Левицата ще остане най-малка с пет представители по-малко в сравнение с настоящия състав. Окончателното разпределение на новите независими представители (ННЗ) по групите допълнително ще размести пейзажа на структурата на следващия парламент, тъй като все още няма яснота към коя политическа група ще се включат партии като унгарската Фидес, испанската Сумар и българската коалиция ПП-ДБ.

Резултатите към момента показват, че досегашните коалиции вероятно ще се запазят в повечето области, поне в началото на следващия парламентарен мандат. Центристката голяма коалиция, дори и с подкрепата на „Обнови Европа“, вероятно ще бъде по-малко доминираща по някои политически въпроси поради по-малкия си размер. По-специално, по отношение на икономическите и паричните въпроси, както и на вътрешния пазар и защитата на потребителите, голямата коалиция печели гласове в настоящия парламент с по-малка разлика.

По отношение на външните работи, в частност подкрепата на ЕС за Украйна, се очаква мнозинството в предстоящия Европейски парламент да одобри продължаването на финансовата, логистичната и военната помощ, която западните държави предоставят на Киев от февруари 2022 г. насам, въпреки че политическите групи на

крайнодесните формации, като ИД и ЕКР, ще увеличат присъствието си в Парламента.

Основни политики, които ще бъдат в центъра на дискусиата в настоящата кампания:

- ⇒ Земеделска и търговска политика
- ⇒ Енергийна независимост и климатични промени
- ⇒ Политика за разширяване на ЕС
- ⇒ Миграционна политика
- ⇒ Сигурност

Земеделска и търговска политика

През новия програмен период до 2027 г. Общата селскостопанска политика (ОСП) поставя по-голям акцент върху опазването на околната среда и биоразнообразието. ОСП вече е съобразена с целите на Европейския зелен пакт и следва да допринесе за тяхното постигане. В резултат на това, плащанията сега са свързани с по-строги изисквания. Например всяко стопанство трябва да отделя поне 3% от обработваемата си земя за биоразнообразие и непроизводствени елементи. Като цяло около 40% от бюджета на ОСП се разпределя за дейности, свързани с климата.

Земеделската политика на Съюза среща недоволство сред земеделци и фермери в цяла Европа. Основните посочени проблеми са ниските изкупни цени на продукцията, увеличаващите се производствени разходи, безмитните коридори за украинско зърно и храни, както и подновените преговори на ЕК за сключване на търговско споразумение с МЕРКОСУР (южноамерикански общ пазар между Аржентина, Бразилия, Парагвай и Уругвай), за което споразумение има опасения, че ще намали значително или ще доведе до цялостно отпадане на вносните мита, поставяйки в неконкурентна позиция европейското производство спрямо вноса от Южна Америка на селскостопанска продукция.

Войната в Украйна, последствията от COVID-19 пандемията и понижаването на жизнения стандарт в резултат на високата инфлация създадоха големи предизвикателства за световната икономика и в частност за регион като Европа, който поддържа огромни социални държави. Свиването на икономиката и нуждата от водене на по-консервативна икономическа политика поражда недоволство и несигурност сред хората като протестите на фермери и земеделци в Европа са само един от изразите на тези настроения. Макар селскостопанският сектор да е само малка част от икономиката на Съюза, протестната вълна предизвика огромен отзвук и принуди Комисията да отстъпи по отношение на някои политики и регулации. Зелените политики

натоварват земеделците със сурови регулации и правила, като например забраната за употреба на пестициди, без да се дава алтернативно средство за защита на културите, което оскъпява продукцията и създава нужда от преразглеждане на политиката в този сектор.

Политики за енергийна независимост и изменение на климата

Дебатът за преминаването към възобновяеми енергийни източници и използването на ядрена енергия предстои да бъде проведен в нова конфигурация след изборите. На проведената през декември месец световна среща на върха за действия в областта на климата (COP28) в Дубай беше официално обявена декларация за тройно увеличаване дела на ядрената енергия (към която България се присъедини). Според документа ядрените мощности в световен мащаб следва да се утроят в периода до 2050 г. На срещата също така беше взето решение за постепенно прекратяване на използването на изкопаеми горива до 2050 г., въпреки че в текста на споразумението не се посочва ясно поетапното премахване на въглищата, нефта и газа. Германският външен министър Аналена Баербок заяви, че за ЕС споразумението е само отправна точка. Глобалната несигурност, множеството кризи и военни конфликти драстично променят политическата обстановка, а разговорът за развитие на ядрената енергетика отново е на

дневен ред. Дори в Германия водещи членове на германския консервативен алианс ХДС/ХСС и на подкрепящите бизнеса Свободни демократи (СвДП) призовават за отмяна на отказа от ядрена енергия в страната.

През 2019 г., когато се проведоха последните европейски избори, поради многобройните екстремни метеорологични явления, зелените партии постигнаха значителни успехи в много страни от ЕС в, както бяха наречени, „първите климатични избори“. Резултатът подтикна тогавашния нов председател на Комисията Урсула фон дер Лайен да представи амбициозна програма за климата, за да получи одобрението на Европейския парламент. С повишаването на цените и нуждата от сигурност, нещата вече не стоят по този начин. Публикуваните от Еуроелекts проучвания на обществените нагласи в държавите-членки на ЕС² сочат ръст в подкрепа на консервативните десни партии, които са скептични към прогресивната политика в областта на климата и „зелената сделка“. Това предизвика и противопоставянето на дясноцентристките партии на важни законодателни актове като Закона за възстановяване на природата. Именно изборите през юни 2024г. и конфигурацията на групите в парламента ще се окажат решаващи за

развитието на европейската политика в тази сфера.

Политика за разширяване

В момента страни кандидатки са Черна гора, Сърбия, Турция, Северна Македония, Албания, Украйна, Молдова, Босна и Херцеговина, и Грузия. През декември миналата година ЕС даде старт на преговори за членство с Украйна и Молдова, а на Грузия беше даден статут на страна-кандидат. Даването на зелена светлина за Украйна няколко месеца преди изборите може да предостави на популисти в някои държави от ЕС изборно оръжие, тъй като перспективите за присъединяването на Украйна поставят Съюза под натиска да се реформира, като увеличи целия си бюджет чрез допълнителни данъци или по-големи вноски на страните членки и намали селскостопанските субсидии на хектар. Начин да се избегне това би бил да се отложи въпросът за разширяването за няколко месеца до приключването на изборите за Европейския парламент и нов Колегиум на Европейската комисия, които да погледнат ситуацията с нови очи. Все повече се дава гласност и на идеята ЕС да се реформира по начин, по който решенията в някои структури да се вземат с квалифицирано мнозинство, а не с единодушие,

² Garscha, M. (2023, December 30). EU parliamentary projection: Le Pen's Right-Wing ID rises to third place. Europe Elects. <https://europeelects.eu/2023/12/30/december-2023/>

но и за тази промяна се изисква единодушно съгласие на всички държави членки.

Миграционна политика

През декември месец Съветът и Европейският парламент постигнаха съгласие относно реформата на системата на ЕС в областта на убежището и миграцията. Основен приоритет на Съюза ще бъде активизиране на усилията за установяване на ефективна, хуманитарна и безопасна европейска миграционна политика. Реформата предвижда по-строги процедури, като например задължителен механизъм за солидарност между държавите-членки, който да облекчи тежестта върху граничните държави, като при отказ на някоя държава да приеме търсещи убежище, тя следва да плати финансова компенсация или да направи друга вноска. В момента се работи и по споразумение между ЕС и Египет, подобно на това с Тунис от миналата година, за недопускане на нелегална миграция. Съгласно него, в замяна на финансова помощ в размер на над 1 млрд. евро, Тунис се ангажира да попречи на мигрантите да прекосяват Средиземно море в посока Европа.

Миграционната политика на ЕС ще продължи да бъде основна тема и през 2024г. Наблюдава се значително увеличение на

политическото влияние на крайнодесните партии, чиято реторика е засилена антимигрантска. Във Франция беше приет нов и по-строг закон за миграцията с подкрепата на Националния съюз, което Льо Пен обяви за своя победа. По подобен начин миграционните политики в Швеция и Финландия също стават по-строги, след като крайнодесните във Финландия станаха част от правителството, а в Швеция го толерират. В Нидерландия Герт Вилдерс спечели парламентарните избори миналата есен с антимигрантски послания. Според проучване на консултантската фирма Portland Communications, предоставено на POLITICO³, действително се отчита ръст за популистките групи и крайнодесните движения в целия континент.

Сигурност

Изявлението на Доналд Тръмп по-рано този месец⁴, с което на практика предложи Русия да нападне всеки член на НАТО, който не изпълнява задълженията си за разходи за отбрана, е показателно за спешната нужда от силна обща европейска стратегия за защита. За да се гарантира сигурността в един променящ се свят, Европейският съюз трябва да е в състояние да гарантира сигурността на гражданите си чрез автономна политика в

³Camut, N. (2024, February 12). French far right poised for record surge in EU election, poll shows. POLITICO. <https://www.politico.eu/article/french-far-right-poised-record-surge-eu-parliament-election-poll-shows-bardella-national-rally/>

⁴FitzGerald, B. J. (2024, February 11). Trump says he would “encourage” Russia to attack Nato allies who do not pay their bills. BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-68266447>

областта на отбраната и по-големи инвестиции в отбранителните индустрии. Въпреки че Европа няма възможност да произвежда необходимите суровини, като например графит, който е важен материал в производството на хеликоптери, подводници, артилерия и ракети и 70% от световното му производство идва от Китай, би могло да се приложи дългосрочно планиране и съгласуване на покупките. Важно е следването на визия за укрепването на европейските отбранителни способности и индустриална база, както и за сигурността на границите на НАТО на европейска територия, да бъде отвъд продължителността на войната в Украйна.

Нагласите на българското общество

Предстоящата ротация на премиерите ще бъде несигурната обстановка, в която ще се провежда предизборната кампания в България. Социологическо проучване на Евробарометър⁵ показва преобладаващо незнание на българи за това кога ще се състоят изборите за Европейски парламент. 38% от анкетираните не знаят, а 20% са дали грешен отговор, 17% от участвалите са информирани, че ще се провеждат избори през 2024г., но не знаят точно кога, а едва 25% са дали правилен отговор. Негативната тенденция не е изненада,

предвид ниската избирателна активност в страната последните години. Това прави задачата на нашите кандидати за евродепутати още по-трудна.

Интересно ще бъде позиционирането на ПП-ДБ, тъй като двете формации имат различно самоопределяне – „Демократична България“ център-дясно и „Продължаваме промяната“ по-скоро център-ляво, което би могло да доведе до разминаване в позиционирането им на европейско ниво. От друга страна, „Възраждане“ също предстои да вземе своето решение към кое европейско семейство иска да се присъедини. През декември месец лидерът на партията Костадин Костадинов участва на обща среща на председателите на партиите, членуващи в „Идентичност и демокрация“. Възможно е за първи път България да има представител в тази крайнодясна политическа група.

Заклучение

Предстоящите европейски избори през 2024 г. са от голямо значение на фона на развиващата се геополитическа динамика и нарастващото несъгласие на европейските граждани по отношение на ключови области на политиката, като селското стопанство, енергетиката, разширяване на ЕС и миграцията.

⁵ European Parliament, Directorate-General for Communication, (2023). European Parliament Eurobarometer: Parlemeter 2023: Six Months Before the 2024 European Elections, Publications Office of the

European Union, 140-142.
<https://data.europa.eu/doi/10.2861/58496>

Потенциалът за увеличаване на подкрепата за популистки движения подчертава необходимостта от внимателен анализ на възникващите протестни движения и тяхното въздействие върху изборната активност и изборните резултати. Освен това сложният характер на прогнозирането на принадлежността на членовете на ЕП и предизвикателствата, пред които са изправени кандидатите, особено в страни като България с ниска изборна активност, подчертават динамичния и многостранен характер на европейската политика. С приближаването на изборите за европейските институции остава изключително важно политическите формации да предложат решения за нерешените проблеми и да представят ефективно своята визия, за да спечелят доверието и подкрепата на европейските граждани. Традиционните партии ще имат тежката задача да мобилизират електоратите си с послания за това, че постигнатото в Европа лесно може да бъде изгубено, ако не бъде непрекъснато защитавано от гласа на избирателите.

Маргарита Дилова,
РЕСЕКО България